

## บทสรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

### ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพการทั่ว ๆ ไปในการที่อาจารย์พี่เลี้ยงดำเนินการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงจากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา
3. เพื่อศึกษาถึงความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงในด้านต่าง ๆ ในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา
4. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร

### วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามแบบให้เลือกตอบ (Multiple Choice) แบบให้เติมข้อความในช่องว่าง (Completion Item) และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 137 ฉบับ ไปยังอาจารย์พี่เลี้ยงที่นิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงจากวิทยาลัยครู 5 แห่ง ในกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามเหล่านี้ ผู้วิจัยส่งและเก็บด้วยตนเอง ได้รับกลับคืนมาจำนวน 131 ฉบับ และทุกฉบับถูกต้องสมบูรณ์ใช้วิเคราะห์เพื่อการวิจัยได้

## การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ ตามจุดมุ่งหมายดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามถึงรายละเอียดของอาจารย์พี่เลี้ยง เป็นคำถามประเภทให้เลือกตอบและเติมข้อเท็จจริงในช่องว่าง วิเคราะห์โดยใช้การร้อยละ
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามถึงการดำเนินงานนิเทศการสอนใน ส่วนของคำถามที่เป็นแบบให้เลือกตอบวิเคราะห์โดยใช้การร้อยละ ส่วนคำถามที่เป็นแบบมาตรา ส่วนประเมินค่าวิเคราะห์โดยใช้ส่วนน้ำหนักเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)
3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปัญหาในการนิเทศการสอนในส่วนที่เป็น คำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์โดยใช้ส่วนน้ำหนักเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S) ส่วนคำถามแบบให้เลือกตอบวิเคราะห์โดยใช้การร้อยละ
4. แบบสอบถามตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงใน ส่วนที่เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์โดยใช้ส่วนน้ำหนักเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)
5. แบบสอบถามตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อ การฝึกสอน และเป็นคำถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า วิเคราะห์โดยใช้ส่วนน้ำหนักเฉลี่ยและ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

## สรุปผลของการวิจัย

ก. เกี่ยวกับรายละเอียดของอาจารย์พี่เลี้ยง  
 อาจารย์พี่เลี้ยงจำนวน 131 คน ที่นิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน ฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ซึ่งออก ฝึกสอนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2516 จำแนกตามรายละเอียดได้ดังนี้

### 1. เพศ

มีอาจารย์พี่เลี้ยงเพศหญิงจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 และอาจารย์ เพศชายจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90 จะเห็นได้ว่าอาจารย์พี่เลี้ยงเพศหญิงมีจำนวน มากกว่าอาจารย์พี่เลี้ยงเพศชายประมาณสามเท่า

## 2. อายุ

อาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่มีอายุ 29 - 32 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.61 รองลงมา มีอายุ 37 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.03 โดยเฉลี่ยแล้วอาจารย์พี่เลี้ยงมีอายุ 35.73 ปี

## 3. คุณวุฒิ

อาจารย์พี่เลี้ยงทั้งหมด 131 คน มีผู้ที่มียุติต่ำกว่าปริญญาตรีร้อยละ 72.52 หรือประมาณ 95 คน และผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 27.48 หรือประมาณ 36 คน

## 4. จำนวนปีที่เคยทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยง

มีอาจารย์พี่เลี้ยงที่ทำหน้าที่นี้เทศการสอนมาแล้ว 1 - 2 ปี มากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 36.64 รองลงมาคือผู้ที่เคยนี้เทศการสอนมาแล้ว 3 - 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.66 โดยเฉลี่ยอาจารย์พี่เลี้ยงมีประสบการณ์ในหน้าที่ประมาณ 4.34 ปี

## 5. จำนวนนักเรียนฝึกสอนในความรับผิดชอบ

ในภาคเรียนหนึ่ง ๆ อาจารย์พี่เลี้ยงรับผิดชอบนักเรียนฝึกสอนโดยเฉลี่ยแล้ว ประมาณ 1.42 คน

## 6. ระดับชั้นเรียนที่นี้เทศการสอน

ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย มีอาจารย์พี่เลี้ยงที่นี้เทศการสอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มากที่สุดคือร้อยละ 26.72 รองลงมาคือผู้ที่นี้เทศการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 คิดเป็นร้อยละ 16.03 ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 19.85 ที่นี้เทศการสอนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รองลงมาเป็นอาจารย์พี่เลี้ยงที่นี้เทศการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 18.32

## 7. จำนวนภาคเรียนที่ต้องทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยง

มีอาจารย์พี่เลี้ยงทำหน้าที่นี้เทศการสอนทั้งสามภาคเรียนมากที่สุด คือร้อยละ 66.41 รองลงมาคือผู้ที่นี้เทศการสอนในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 30.53

## 8. เวลาที่ทราบก่อนที่จะนี้เทศการสอน

มีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 39.69 ที่ทราบว่าต้องนี้เทศการสอนก่อนที่จะปฏิบัติหน้าที่จริงเป็นเวลา 1 สัปดาห์ ซึ่งเป็นจำนวนมากกว่าผู้ที่ทราบก่อนในเวลาอื่น ๆ

รองลงมา คืออาจารย์พี่เลี้ยงที่ไม่ทราบว่า จะต้องนิเทศการสอนมาก่อนเลย คิดเป็นร้อยละ 29.01

#### 9. หน้าที่อื่น ๆ ของอาจารย์พี่เลี้ยง

ขณะที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงนั้น มีผู้ที่ต้องทำงานสอนอื่น ๆ ด้วย คิดเป็นร้อยละ 92.37 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องทำหน้าที่อื่น ๆ เลย นอกจากเป็นอาจารย์พี่เลี้ยง มีเพียงร้อยละ 7.63 เท่านั้น

ข. การดำเนินงานนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป

1. การสังเกตการสอน มีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 87.79 ให้นักเรียนฝึกสอนเข้าสังเกตการสอน และในจำนวนอาจารย์พี่เลี้ยงที่ให้สังเกตการสอนนี้ ส่วนใหญ่ให้สังเกตการสอนเป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยคิดเป็นร้อยละ 59.13 รองลงมาให้สังเกตการสอนต่ำกว่า 1 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 1.74 นับว่าน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ

2. การกลับมาสังเกตการสอนอีก ภายหลังจากที่นักเรียนฝึกสอนได้สอนเองแล้วพอสมควร มีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 63.47 ไม่ได้ให้นักเรียนฝึกสอนกลับมาสังเกตการสอนอีก และมีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 36.53 ให้นักเรียนฝึกสอนกลับมาสังเกตการสอนอีก ซึ่งส่วนใหญ่ให้สังเกตอีกต่ำกว่า 1 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 71.43 มีผู้ให้สังเกตอีก 1 สัปดาห์ เพียงร้อยละ 28.57

3. การช่วยเตรียมการสอนคานเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา มีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 86.26 ให้คำปรึกษาในการใช้หลักสูตรและประมวลการสอน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนมากกว่าการช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ รองลงมาคือการให้คำปรึกษาในการใช้หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 71.76

4. การแนะนำให้สอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 87.79 แนะนำให้นักเรียนฝึกสอน สอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งมีจำนวนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้แนะนำ โดยอาจารย์พี่เลี้ยงได้แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนสอนเพื่อให้นักเรียนรู้จักปรับตัวเอง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

5. การสอนเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตร อาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 88.55 แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนในการสอนเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ส่วนมากแนะนำให้สอนเนื้อหาในหลักสูตรทุกตอนและเพิ่มเติมเนื้อหาบางอย่าง

6. วิธีสอนวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 87.79 แนะนำวิธีสอนให้นักเรียนฝึกสอน นับว่ามีจำนวนมากกว่าผู้ที่ไม่ได้แนะนำ วิธีสอนที่อาจารย์ที่เลี้ยงแนะนำให้ใช้มากกว่าวิธีอื่น ๆ คือ ใช้วิธีกำหนดให้นักเรียนไปอ่านบทเรียนมาก่อน แล้วนำมาซักถามให้แสดงความคิดเห็นและช่วยกันสรุป

7. การจัดกิจกรรมประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 78.63 แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนจัดกิจกรรมประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา กิจกรรมที่แนะนำให้จัดมากที่สุด คือการจัดป้ายนิเทศ

8. การวัดผลการเรียนของนักเรียน อาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 91.60 แนะนำวิธีวัดผลให้นักเรียนฝึกสอน คือแนะนำให้วัดผลด้วยการให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดมากกว่าแนะนำให้วัดผลด้วยวิธีอื่น ๆ

9. อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษา อาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 73.28 แนะนำอุปกรณ์ชนิดที่ควรใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา มากกว่าแนะนำกันอื่น ๆ

10. การเตรียมการสอนในแต่ละครั้ง อาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 83.21 ให้เตรียมการสอนไว้สำหรับสอนทั้งสัปดาห์ มากกว่าการเตรียมการสอนแบบอื่น ๆ

11. การส่งบันทึกการสอน จากคำตอบของอาจารย์ที่เลี้ยงทำให้ทราบว่า นักเรียนฝึกสอนส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 41.22 ส่งบันทึกการสอนก่อนเวลาที่จะสอนตามตารางสอน 1 - 2 วัน

12. การตรวจบันทึกการสอน ในการตรวจบันทึกการสอนแต่ละครั้ง มีอาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 58.02 ใช้เวลา 30 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ตรวจบันทึกการสอนของนักเรียนฝึกสอนแต่ละคน

13. การเริ่มปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน โดยมีอาจารย์ที่เลี้ยงร้อยละ 71.76 ให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตการสอนก่อน แล้วจึงให้สอนเองตามลำพัง

14. การเข้าสังเกตการสอน ของนักเรียนฝึกสอน อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่ร้อยละ 54.20 เข้าสังเกตการสอนทุกชั่วโมงในระยะเริ่มแรกของการฝึกสอน แต่ภายหลังจากสังเกตเป็นบางชั่วโมงเท่านั้น

15. เวลาที่ใช้ในการสังเกตการสอนแต่ละครั้ง อาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 58.02 เข้าสังเกตการสอนเต็มคาบเวลาในระยะแรก ๆ แต่ในภายหลังสังเกตเพียงบางส่วนของคาบเวลา และในการสังเกตการสอนแต่ละครั้ง อาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 77.10 ใช้การวิจารณ์การสอนของนักเรียนฝึกสอนด้วยคำพูดมากกว่าวิธีการคำอื่น ๆ

16. การร่วมปรึกษา อาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 27.48 ปรึกษาร่วมกับนักเรียนฝึกสอนตลอดสัปดาห์ และมีอาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 58.02 ที่นาน ๆ จึงจะปรึกษาร่วมกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยสักครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ นับว่าเป็นจำนวนมากกว่าจำนวนผู้ที่ร่วมปรึกษาในระยะเวลาอื่น ๆ

17. การประเมินผลการฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงพิจารณาบันทึกการสอนเพื่อประเมินผลการฝึกสอนมากกว่าพฤติกรรมอย่างอื่น และเครื่องมือที่อาจารย์พี่เลี้ยงใช้บันทึกได้มีความสำคัญมาก

18. การปฏิบัติภายหลังเสร็จสิ้นการฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงร้อยละ 58.02 ทราวจุดเนื้อหาส่วนที่นักเรียนฝึกสอนสอนไว้ และเก็บรวบรวมอุปกรณ์การสอนของนักเรียนฝึกสอนที่มอบให้โรงเรียนไว้ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่มากกว่าจำนวนผู้ที่ปฏิบัติในคำอื่น ๆ และเป็นที่น่าสนใจว่า อาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่สนใจในผลการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอนที่มีต่อนักเรียนมากกว่าสนใจผลของการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอนที่จะมีผลต่อตนเอง จะเห็นได้ว่า มีอาจารย์พี่เลี้ยงที่รายงานผลการปฏิบัติงานของตนเองให้ผู้ใหญ่ทราบ มีจำนวนเพียงร้อยละ 9.92 เท่านั้น

ค. ปัญหาที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบในการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน

ปัญหาสำคัญ ๆ ที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบ พอสรุปได้ดังนี้

1. ไม่สามารถที่จะแนะนำให้นักเรียนรู้จักและยอมรับนักเรียนฝึกสอนในฐานะครู
2. ขาดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา
3. ขาดประสบการณ์ในการเขียนบันทึกการสอน
4. ไม่มีเวลาที่จะติดตามสังเกตการสอนครั้งต่อไป หลังจากที่ได้รับมอบหมายแล้ว
5. ไม่สามารถที่จะตอบข้อซักถามของนักเรียนฝึกสอนได้
6. ไม่มีความสนิทสนมกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัย พอที่จะแจ้งให้ทราบถึง

ขอบฟร่งของนักเรียนฝึกสอน

7. ไม่สามารถดำเนินการวัดผลได้อย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์ของวิทยาลัย  
 ง. ความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา

1. คำนักเรียนฝึกสอน

1.1 ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความรู้ในวิธีสอนและสามารถใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน

1.2 ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความสามารถที่จะเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาในหลักสูตร

1.3 ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความรู้ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาให้มากกว่าปัจจุบัน

1.4 ต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความรู้ในการวัดผลการเรียนของนักเรียน

1.5 ต้องการทราบรายละเอียดและรู้จักนักเรียนฝึกสอนให้มากกว่าเดิม

2. คณาวิทยาลัยครู

2.1 ต้องการให้วิทยาลัยจัดทำหนังสือคู่มือในการนิเทศการสอนสำหรับอาจารย์พี่เลี้ยง

2.2 ต้องการให้วิทยาลัยให้ความช่วยเหลือโรงเรียนฝึกสอนในค่านอุปกรณ \* และหนังสือที่จะใช้ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา

2.3 ต้องการให้วิทยาลัยจัดอบรมวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาแผนใหม่ให้แก่อาจารย์ที่สอนวิชาสังคมศึกษาที่ต่องทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยง

2.4 ต้องการให้วิทยาลัยจัดอบรมหรือสอนวิชาการนิเทศการสอนแก่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยง

2.5 ต้องการให้วิทยาลัยจัดให้มีการประชุมพิเศษสำหรับอาจารย์พี่เลี้ยง ก่อนที่ \* จะทำหน้าที่นิเทศการสอน

2.6 ต้องการปรึกษาร่วมกับอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัยเพียงหนึ่งครั้งในหนึ่งสัปดาห์

2.7 ต้องการทราบเวลาก่อนทำหน้าที่นิเทศการสอนหนึ่งสัปดาห์

2.8 ต้องการให้วิทยาลัยส่งนักเรียนฝึกสอนมาฝึกสอนตลอดปีการศึกษา

2.9 ต้องการให้วิทยาลัยวางระเบียบการประเมินผลโดยมีทั้งการสอบสอนและประเมินผลจากการสอนเป็นระยะ

เป็นที่น่าสังเกตว่าอาจารย์พี่เลี้ยงต้องการให้วิทยาลัยตอบแทนการปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยงเป็นเงินน้อยที่สุด

### 3. คำนโรงเรียนฝึกสอน

3.1 ต้องการให้ทางโรงเรียนจัดหาสถานที่ที่จะใช้เก็บอุปกรณ์ที่ได้รับไว้จากนักเรียนฝึกสอน

3.2 ต้องการให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาความคิดเห็นความชอบจากการปฏิบัติงานอย่างใดผลดีของอาจารย์พี่เลี้ยง

3.3 ต้องการรับผิดชอบนักเรียนฝึกสอนเพียงหนึ่งคนในแต่ละภาคเรียน

จ. ความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีต่อการฝึกสอนวิชาสังคมศึกษา

1. ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์พี่เลี้ยงเห็นว่าหน้าที่ที่จำเป็นต่อปฏิบัติอย่างมากในการนิเทศการสอน คือ

1.1 การแนะนำให้นักเรียนรู้จักและยอมรับนักเรียนฝึกสอนในฐานะครู

1.2 การแนะนำตนเองและต้อนรับนักเรียนฝึกสอนด้วยความเป็นมิตร

1.3 การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน

1.4 การร่วมปรึกษาหารือกับอาจารย์นิเทศจากวิทยาลัย

1.5 การสาธิตการสอนให้นักเรียนฝึกสอนสังเกต

1.6 การแนะนำเรื่องราวต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้นักเรียนฝึกสอนทราบ

1.7 การแนะนำให้นักเรียนฝึกสอนรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

เป็นที่น่าสังเกตว่าอาจารย์พี่เลี้ยงมีความคิดเห็นว่า การร่วมปรึกษาหารือกับนักเรียนฝึกสอนเป็นหน้าที่ที่อาจารย์พี่เลี้ยงมีความจำเป็นต้องปฏิบัติบ่อย ซึ่งโดยแท้จริงแล้วเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่จะช่วยในการพัฒนาการสอนของนักเรียนฝึกสอน

2. ความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงมีความเห็นว่า ในขณะที่ปฏิบัติงานนักเรียนฝึกสอนมีความลำบากในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การปกครองชั้นเรียนขณะสอน

2.2 การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและนักเรียน



- 2.3 การจัดกิจกรรมประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา
- 2.4 การวางตนเมื่ออยู่กับนักเรียน
- 2.5 การสอนในชั้นเรียน
- 2.6 การทำอุปกรณการสอน

### วิจารณ์ผลและข้อเสนอแนะ

เกี่ยวกับรายละเอียดของอาจารย์พี่เลี้ยง

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า อาจารย์พี่เลี้ยงที่นิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร นั้น เมื่อพิจารณาถึงอายุของอาจารย์พี่เลี้ยงแล้ว จะเห็นว่าอาจารย์พี่เลี้ยงมีวุฒิภาวะที่เหมาะสม เชื่อได้ และสามารถที่จะทำหน้าที่นี้ได้ แต่หากพิจารณาจากวุฒิของอาจารย์พี่เลี้ยง อาจกล่าวได้ว่า อาจารย์พี่เลี้ยงยังมีคุณสมบัติไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงนัก เพราะผลของการวิจัยปรากฏว่ามีผู้ที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีมากกว่าผู้ที่มีวุฒิปริญญาตรี ซึ่งแตกต่างกันมาก อาจารย์พี่เลี้ยงที่มีวุฒิปริญญาตรีนิเทศการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นส่วนใหญ่ และอาจารย์พี่เลี้ยงที่มีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีทำหน้าที่นิเทศการสอนในระดับประถมศึกษาตอนปลายเป็นส่วนใหญ่ แต่จากการวิจัยของคูก (Cooke) พบว่า อาจารย์พี่เลี้ยงจะต้องมีวุฒิปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ จึงจะทำให้โครงการฝึกสอนประสบผลสำเร็จด้วยดี<sup>1</sup> ดังนั้น เพื่อให้การฝึกสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับประถมศึกษาตอนปลายได้ผลดี จึงควรเลือกครูในโรงเรียนฝึกสอนที่มีวุฒิปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำมาเป็นอาจารย์

<sup>1</sup>Dan Boy Cooke, "Quantitative Standards for the Implementation of Qualitative Standards in Student Teaching Program," Dissertation Abstracts, 20 (September, 1960), 3465-A.

ที่เลี้ยง หรืออย่างน้อยก็ควรเป็นผู้ที่มีวุฒิครุมาก่อน เพราะผู้ที่มีวุฒิครุยอมเคยมีประสบการณ์ในการฝึกสอนมาแล้ว เมื่อมาทำหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยง ก็ย่อมจะทำได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ม่ประสบการณ์ในการนี้เทศ อย่างไรก็ตาม ในการเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยงนั้น ควรจะได้อพิจารณาในคานอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ลิตเติลจอห์น (Littlejohn) เสนอแนะว่า ทางวิทยาลัย ควรจะตองพิจารณาเป็นพิเศษในการหาวิวิธและคัดเลือกครูที่จะมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงของนักเรียนฝึกสอน เกณฑ์หนึ่ง คืออาจจะดูจากความต้องการที่จะทำงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอนอย่างแท้จริง และดูจากความสำเร็จในการสอนของครูผู้นั้น<sup>2</sup> เพราะผู้ที่จะเป็นอาจารย์ที่เลี้ยงไคนั้น ไม่ได้หมายความว่าครุคนใดคนหนึ่งหรือบุคคลใดก็ได้ในโรงเรียนฝึกสอนจะสามารถทำหน้าที่นี้ไค

เมื่อพิจารณาถึงระยะเวลาหรือประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยง จะเห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้ว อาจารย์ที่เลี้ยงมีประสบการณ์ในการนี้เทศมากพอสมควร ฉะนั้น จึงอาจทำให้มีผลต่อคุณภาพของการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่เลี้ยงไค ความคิดเห็นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดัลตัน (Dalton) ซึ่งพบว่า ประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากสำหรับอาจารย์ที่เลี้ยง<sup>3</sup> อาจสรุปไคว่าการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่เลี้ยง ควรจะพิจารณาทั้งประสบการณ์และวุฒิของอาจารย์ที่เลี้ยงประกอบกันด้วย ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะให้อาจารย์ใหม่หรือผู้ไม่เคยมีประสบการณ์มาทำหน้าที่อาจารย์ที่เลี้ยงทันที

<sup>2</sup>Walter L. Littlejohn, "The Relationship between Certain Criteria Employed in the Selection of Supervising Teachers and Judgements of Student Teachers and College Supervisors," Dissertation Abstracts, 27 (October-December, 1966), 1283-84-A.

<sup>3</sup>Robert E. Dalton, "A Comparative Appraisal of Supervising Teacher and Student Teacher Performance as an Evaluation Technique in Student Teaching Program," Dissertation Abstracts, 26 (August, 1959), 890-891-A.

สำหรับจำนวนนักเรียนฝึกสอนที่อาจารย์พี่เลี้ยงต้องรับผิดชอบ ซึ่งส่วนใหญ่รับผิดชอบนักเรียนฝึกสอนเพียง 1 คน รองลงไปรับผิดชอบนักเรียนฝึกสอน 2 คน จะเห็นว่าอาจารย์พี่เลี้ยงไม่ได้รับผิดชอบนักเรียนฝึกสอนมากเกินไปนัก ซึ่งตรงตามผลการวิจัยของคูก (Cooke) ที่เสนอไว้ว่า อาจารย์พี่เลี้ยงในระดับประถมศึกษาไม่ควรมีนักเรียนฝึกสอนในความรับผิดชอบมากกว่า 1 คน และอาจารย์พี่เลี้ยงในระดับมัธยมศึกษาไม่ควรมีนักเรียนฝึกสอนในความรับผิดชอบมากกว่า 2 คน<sup>4</sup>

จากรายละเอียดเกี่ยวกับอาจารย์พี่เลี้ยงที่ไคมาทั้งหมดนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่ามีอาจารย์พี่เลี้ยงถึงร้อยละ 29.0 หรือประมาณ 38 คนของอาจารย์พี่เลี้ยงที่ผู้วิจัยทำการศึกษาทั้งหมด ไม่ทราบว่าจะต้องนิเทศการสอนล่วงหน้ามาก่อนเลย สำหรับอาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่ที่ทราบล่วงหน้านั้น ก็ทราบก่อนเพียงหนึ่งสัปดาห์เท่านั้น ซึ่งนับว่าน้อยมาก อาจารย์พี่เลี้ยงควรจะโคทราบล่วงหน้าว่า ตนจะต้องทำหน้าที่เป็นอาจารย์พี่เลี้ยงอย่างน้อยสองสัปดาห์หรือหนึ่งเดือน เพื่อว่าจะได้มีการวางแผนการปฏิบัติงานในการนิเทศนักเรียนฝึกสอน การที่อาจารย์พี่เลี้ยงไม่ทราบล่วงหน้าหรือทราบล่วงหน้าเพียงไม่กี่วันนั้น ย่อมจะทำให้อาจารย์พี่เลี้ยงประสบปัญหาในการนิเทศเป็นอย่างมาก และทำให้การนิเทศหรือการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอนไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

#### การดำเนินงานนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษา

ในการดำเนินงานนิเทศการสอน อาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่ให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตการสอนก่อน อาจารย์พี่เลี้ยงจำนวนมากให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตหนึ่งสัปดาห์ และเมื่อนักเรียนฝึกสอนได้สอนเองแล้วระยะหนึ่ง มีอาจารย์พี่เลี้ยงบางคนให้นักเรียนฝึกสอนกลับมาสังเกตการสอนอีก การให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตการสอนนี้เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เสทราทเมเยอร์ และลินดีsey (Stratemeyer and Lindsey) มีความเห็นว่า การให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตพฤติกรรมของอาจารย์พี่เลี้ยงก่อนปฏิบัติงานจริงเพียง 2 - 3 สัปดาห์แรก แล้วให้นักเรียนฝึกสอนรับผิดชอบงานทั้งหมด โดยหวังว่าจะให้ทำงานได้คืออย่างสมบูรณ์นั้น

<sup>4</sup> Cooke, Loc. cit.

เป็นการไม่ถูกต้อง ควรจะให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตทุก ๆ สัปดาห์ที่ผ่านไปเพื่อช่วยให้นักเรียนฝึกสอนเพิ่มความเข้าใจในพฤติกรรมต่าง ๆ และสาเหตุของพฤติกรรมนั้น<sup>5</sup>

✕ จากสภาพการดำเนินงานด้านสังเกตการสอนแสดงให้เห็นว่า อาจารย์ที่เลี้ยงยังไม่เข้าใจความสำคัญข้อนี้ การสังเกตการสอนนั้นไม่ใช่จะให้สังเกตเฉพาะวิธีการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยงเท่านั้น ควรจะรวมไปถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ไอเซนและโอลสัน (Eisen and Olson) มีความเห็นว่า อาจารย์ที่เลี้ยงควรให้นักเรียนฝึกสอนสังเกตการสอนและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ทั้งก่อนที่จะเริ่มปฏิบัติงานและในระหว่างการฝึกสอน สำหรับนักเรียนฝึกสอนเองก็จะต้องรูวาทนจะสังเกตอะไรและสังเกตอย่างไร ภายหลังจากสังเกตแล้วแต่ละครั้งควรมีการปรึกษารวมกันถึงสิ่งที่พบในการสังเกต<sup>6</sup> การให้นักเรียนฝึกสอนเข้าสังเกตการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยงก่อนที่จะทำการสอนเองนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะนักเรียนฝึกสอนจะได้มีโอกาสดูการสอนของอาจารย์ที่เลี้ยง ได้เห็นตั้งแต่การวางแผนการสอน วิธีการควบคุมชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถเห็นสภาพทั่ว ๆ ไปของชั้นเรียน การแก้ปัญหาในชั้นเรียนของอาจารย์ที่เลี้ยงและการใช้เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

สำหรับการช่วยเตรียมการสอนด้านเนื้อหาวิชาสังคมศึกษานั้น อาจารย์ที่เลี้ยงควรแนะนำการชี้หนังสือประกอบความรู้ความนอกเหนือจากแบบเรียน นอกจากนี้อาจารย์ที่เลี้ยงอาจจะช่วยนักเรียนฝึกสอนจัดเนื้อหาในบทเรียนให้พอเหมาะแก่เวลา และแนะนำวิธีรวบรวมเนื้อหามาจัดเป็นบทเรียนที่เหมาะสมอีกด้วย

การที่อาจารย์ที่เลี้ยงแนะนำวิธีสอนให้แก่เด็กนักเรียนฝึกสอน โดยให้ใช้วิธีกำหนดให้นักเรียนไปอ่านบทเรียนมาก่อน แล้วนำมาซักถามในชั้นเรียนนั้น อาจารย์ที่เลี้ยงควร

<sup>5</sup>Stratemeyer, and Lindsey, op. cit., p. 179.

<sup>6</sup>Agnes Eisen, and Mabel Olson, "Meeting the Needs of Student Teacher : Class Experience," The Supervising Teacher, INC TOWA : WM.C Brown Co., 1959, p. 68.



ตระหนักว่า นักเรียนฝึกสอนนั้นยังขาดทักษะในการตั้งคำถามอยู่ เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเรียนฝึกสอนอาจตั้งคำถามนักเรียนอยู่ในวงเฉพาะคานเนื้อหาอย่างเดียวกันได้ ฉะนั้น อาจารย์ที่เลี้ยงควรแนะนำวิธีสอนหลาย ๆ แบบให้แก่ักเรียนฝึกสอน อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับการฝึกทักษะในการตั้งคำถามนี้ ทางวิทยาลัยครูอาจนำเอาเทคนิคของการสอนแบบจุลภาค (Microteaching) มาใช้ในการฝึกทักษะ การสอนให้แก่ักเรียนครูด้วยกันจะยิ่งดี เมื่อนักเรียนครูได้รับการฝึกทักษะเช่นนั้นแล้ว ก็จะช่วยให้สามารถนำเอาทักษะการสอนเหล่านั้นไปใช้ได้ โดยเฉพาะทักษะในการตั้งคำถามในชั้นเรียนนั้น เควิต และทินส์เลย์ (Davis and Tinsley) ได้ชี้ให้เห็นว่าครูก่อนประจำการนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องสนใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการตั้งคำถาม และมีความเข้าใจ ตลอดจนมีทักษะโดยเฉพาะของการตั้งคำถาม การตั้งคำถามที่ดีนั้นจะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น<sup>7</sup>

กิจกรรมที่อาจารย์ที่เลี้ยงแนะนำให้นักเรียนฝึกสอนจัดเพื่อประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งได้แก่รายนิเทศนั้น อาจารย์ที่เลี้ยงอาจแนะนำให้นักเรียนฝึกสอนจัดรายนิเทศเกี่ยวกับข่าวประจำวัน ซึ่งนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของบทเรียนด้วย

ในการใช้อุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษานั้น การแนะนำแหล่งที่จะหาอุปกรณ์การสอนให้ทันสมัยไม่พอ อาจารย์ที่เลี้ยงอาจแนะนำวิธีทำอุปกรณ์การสอนอย่างง่าย ๆ ให้แก่นักเรียนฝึกสอน ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์ในโรงเรียนด้วย นอกจากนี้ อาจารย์ที่เลี้ยงควรจะได้แนะนำให้นักเรียนฝึกสอนรู้จักใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงกับเนื้อหาในบทเรียน รู้ว่าควรจะทำอุปกรณ์นั้น ๆ มาใช้ในจังหวะใดจึงจะน่าสนใจ วิธีการใช้อุปกรณ์การสอนนี้วิทยาลัยครูอาจใช้เทคนิคการสอนแบบจุลภาคมาฝึกทักษะชนิดนี้ด้วย ซึ่งนับว่าจะช่วยให้การฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<sup>7</sup> Phungchai Sindhvananda, A Study of Micro-Teaching Techniques as Practised in Philippines Normal College for Improving Student Teaching in Thailand Thesis for the Asian Institute for Teacher Educators, University of the Philippines (4 March - 28 May, 1971), p. 21.

อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่กำหนดให้นักเรียนฝึกสอนเตรียมการสอนไว้ล่วงหน้าถึงหนึ่งสัปดาห์นั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะในระหว่างสัปดาห์นักเรียนฝึกสอนจะได้เตรียมตัวล่วงหน้าในด้านเนื้อหา วิธีสอน กิจกรรม และอุปกรณ์การสอน จากข้อมูลที่พบปรากฏว่านักเรียนฝึกสอนส่วนใหญ่ยังบันทึกการสอนให้อาจารย์ที่เลี้ยงตรวจแก้ไขในระยะเวลาเพียง 1 - 2 วันเท่านั้น และบางคนก็ไม่ส่งให้อาจารย์ที่เลี้ยงตรวจด้วย นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์นิสิตฝึกสอนของคณะครุศาสตร์ ปีการศึกษา 2516 พบว่าบางครั้งเมื่อนิสิตฝึกสอนส่งบันทึกการสอน แต่อาจารย์ที่เลี้ยงก็ไม่ได้ตรวจให้ ฉะนั้น ในสองกรณีนี้จึงให้ผลเท่ากัน คือนักเรียนฝึกสอนขาดการตรวจสอบขั้นต้นจากอาจารย์ที่เลี้ยง ด้วยเหตุนี้ การสอนของนักเรียนฝึกสอนจึงเป็นการลองผิดลองถูก ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าของการเตรียมการสอนสำหรับนักเรียนฝึกสอน สำหรับอาจารย์ที่เลี้ยงที่ตรวจบันทึกการสอนของนักเรียนฝึกสอนและใช้เวลาในการตรวจเพียง 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมงนั้น นับว่าน้อยไปสำหรับการตรวจบันทึกการสอนสำหรับสอนในหนึ่งสัปดาห์ อาจารย์ที่เลี้ยงอาจจะใช้เวลาในการตรวจบันทึกการสอนอย่างน้อย 30 นาที สำหรับตรวจหนึ่งบทเรียนเท่านั้น ในกรณีเช่นนี้ย่อมไม่อาจสร้างแนวคิดและทัศนคติในการทำงานครูที่มีประสิทธิภาพว่า การสอนที่ประสบผลสำเร็จนั้นการวางแผนที่ดีย่อมมีความสำคัญยิ่ง เมื่อนักเรียนฝึกสอนไปเป็นครูประจำการก็จะละเลยการเตรียมการสอนการวางแผนที่ดี แต่จะสอนไปวันหนึ่ง ๆ อย่างที่เคยเป็นปัญหาในโรงเรียนทั่วไปเสมอมา

เมื่ออาจารย์ที่เลี้ยงเข้าสังเกตการสอนของนักเรียนฝึกสอน ผลการวิจัยปรากฏว่าอาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่วิจารณ์การสอนของนักเรียนฝึกสอนด้วยคำพูด อยากรู้ก็ดี อาจารย์ที่เลี้ยงควรทำบันทึกการสังเกตการสอนด้วย เพราะการวิจารณ์การสอนของนักเรียนฝึกสอนด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียวนั้น อาจทำให้ล้มวิจารณ์ในส่วนที่สำคัญบางอย่างได้ ฉะนั้น การวิจารณ์การสอนอาจารย์ที่เลี้ยงควรใช้บันทึกการสังเกตการสอนประกอบด้วย โดยเลือกบันทึกความเห็นเฉพาะส่วนที่สำคัญ และจำเป็นเพื่อช่วยให้นักฝึกสอนของตนได้ถูกจุด สำหรับการเข้าสังเกตการสอนปรากฏว่า อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่สังเกตการสอนทุกชั่วโมงในระยะเริ่มฝึกสอนใหม่ ๆ แต่ระยะหลังสังเกตเป็นบางชั่วโมงเท่านั้น อาจารย์ที่เลี้ยงน่าจะดูการสอนให้สม่ำเสมอ บางคราวอาจจะเลือกเข้าดูเฉพาะเวลาที่

นักเรียนฝึกสอนกำลังใช้ทักษะที่เห็นว่ายังคงพร่องอยู่จนกว่านักเรียนฝึกสอนจะปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นสลบกันไป เพื่อให้ได้เห็นภาพของการสอนของนักเรียนฝึกสอนต่อเนื่องกันจนจบโครงการ

การเข้าร่วมปรึกษาระหว่างอาจารย์พี่เลี้ยงกับนักเรียนฝึกสอนตลอดทั้งสัปดาห์นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่ดี เพราะอาจารย์พี่เลี้ยงจะได้มีโอกาสแนะนำช่วยเหลือ และช่วยแก้ปัญหาให้แก่ นักเรียนฝึกสอน แต่อย่างไรก็ดี การที่อาจารย์พี่เลี้ยงไม่ค่อยได้มีโอกาสพบปะปรึกษากับ อาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยนั้น ทำให้อาจารย์พี่เลี้ยงไม่ทราบถึงความต้องการของทางวิทยาลัย คุรุ ไม่ทราบถึงนโยบายของโครงการฝึกสอน ตลอดจนทำให้ขาดการประสานงานกันระหว่าง โรงเรียนฝึกสอนกับวิทยาลัยคุรุ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นผลต่อคุณภาพของโครงการฝึกสอน อีกด้วย

การประเมินผลการฝึกสอนของนักเรียนฝึกสอนปรากฏว่าอาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่ ประเมินผลจากบันทึกการสอน อาจารย์พี่เลี้ยงควรจะใช้บันทึกการสอนพิจารณาประกอบกับ พัฒนาการของการสอนประจำวันของนักเรียนฝึกสอนด้วย การประเมินผลควรเป็นขบวนการที่ ต่อเนื่อง เพราะการฝึกสอนเป็นพฤติกรรม ฉะนั้นควรประเมินจากการทำงานทุกวันของ นักเรียนฝึกสอน

ปัญหาที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบในการปฏิบัติงานร่วมกับนักเรียนฝึกสอน

การนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาครั้งนี้ ปัญหาที่สำคัญคือ อาจารย์พี่เลี้ยงไม่สามารถที่จะแนะนำให้นักเรียนรู้จักและยอมรับนักเรียนฝึกสอนในฐานะครู ผู้วิจัยเข้าใจว่า ทั้งนี้เนื่องจากสถานภาพของนักเรียนฝึกสอน ก็คล้ายกับเป็นนักเรียนเช่นกัน นักเรียนจึงเกิดความรู้สึกว่า ครูฝึกสอนนั้นมีฐานะเป็นนักเรียนเหมือนกับตน ไม่มีอำนาจ ไม่มีความสามารถ ในทางความรู้ เป็นเพียงผู้ฝึกงาน ยังไม่ใช่ครูที่แท้จริง ฉะนั้น นักเรียนจึงไม่ค่อยให้ความเคารพนับถือและยอมรับมากนัก สิ่งเหล่านี้อาจารย์พี่เลี้ยงก็ตระหนักที่อยู่แล้ว ฉะนั้น จึงไม่ได้แนะนำให้นักเรียนรู้จักนักเรียนฝึกสอนในฐานะครู และถึงแม้จะได้แนะนำอาจารย์ พี่เลี้ยงก็ทราบดีว่าไม่เกิดผลอะไรมากนัก ไบเออร์ และไอริช (Byers and Irish) ให้ความเห็นว่า เมื่อนักเรียนฝึกสอนเข้าไปทำหน้าที่แทนอาจารย์พี่เลี้ยงในชั้นเรียน นักเรียนย่อมเกิดความรู้สึกว่า ครูคนใหม่ยังมีสภาพเป็นนักเรียน อายุยังน้อย และไม่มี

อำนาจเท่ากับครูคนเดิมของเขา นักเรียนยอมลดความเกรงกลัวและกล้าประพฤติดีความมากขึ้น<sup>8</sup> อย่างไรก็ตาม อาจารย์ที่เลี้ยงและทางโรงเรียนควรตระหนักถึงหน้าที่ของโรงเรียนอย่างหนึ่ง คือโรงเรียนควรจะประชาสัมพันธ์กับชุมชนว่า โรงเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องเตรียมครูใหม่ เพื่อทดแทนครูรุ่นผู้ใหญ่ให้แก่สังคม ฉะนั้นการที่นักเรียนฝึกสอนมาฝึกสอนในโรงเรียนจึงมีประโยชน์ 2 ประการ คือ นักเรียนฝึกสอนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครู ประการหนึ่ง ส่วนนักเรียนก็จะได้รับความรู้ใหม่ ๆ จากนักเรียนฝึกสอนด้วย อีกประการหนึ่ง ดังนั้นชุมชนจึงควรยอมรับนักเรียนฝึกสอนในฐานะครูคนหนึ่ง ถ้าชุมชน ผู้ปกครองเห็นความสำคัญและยอมรับ ยอมมีส่วนช่วยสร้างทัศนคติที่ดีทั้งของผู้ปกครองและนักเรียนต่อนักเรียนฝึกสอนด้วย

ปัญหาที่พบจากการวิจัยว่า อาจารย์ที่เลี้ยงส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าอาจารย์ที่เลี้ยงมีหน้าที่อย่างหนึ่งคือการให้คำปรึกษาแก่นักเรียนฝึกสอนในการเตรียมการสอน มาร์วิน (Marwin) กล่าวว่า อาจารย์ที่เลี้ยงควรเป็นผู้มีความรู้ดี และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนฝึกสอนเกี่ยวกับปัญหาในการสอนและอื่น ๆ<sup>9</sup> ฉะนั้น การที่อาจารย์ที่เลี้ยงขาดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ก็ย่อมจะทำให้การเตรียมการสอนของนักเรียนฝึกสอนบกพร่องได้ หากพิจารณาถึงวุฒิของอาจารย์ที่เลี้ยงซึ่งส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีและอาจารย์ที่เลี้ยงรุ่นเก่าที่ไม่มีวุฒิกูแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า วุฒิของอาจารย์ที่เลี้ยงนั้นยอมเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้ขาดความเข้าใจในเนื้อหาวิชาใด ซึ่งน่าจะต้องการมีการพิจารณาแก้ไข วิทยาลัยครูอาจให้ความช่วยเหลือในรูปแบบบริการต่าง ๆ เช่น การอบรม การให้โอกาสศึกษาเพิ่มเติม หรืออย่างอื่น

<sup>8</sup>Byers, and Irish, op. cit., p.96.

<sup>9</sup>Farbstein Marwin, "Critical Requirements for Cooperating Teachers : A Study of Cooperating Teachers as Perceived by Student Teachers in the State of New Jersey," Dissertation Abstracts, 25 (January - March, 1965), 3991-A.



นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าอาจารย์ที่เลี้ยงขาดประสบการณ์ในการเขียนบันทึกการสอน และไม่สามารถที่จะตอบข้อซักถามของนักเรียนฝึกสอนได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาในข้อนี้มีความสัมพันธ์กับคุณวุฒิของอาจารย์ที่เลี้ยง ฉะนั้น โรงเรียนและวิทยาลัยครู จึงควรร่วมมือกันจัดอบรมครูที่จะทำหน้าที่เป็นอาจารย์ที่เลี้ยงให้มากขึ้น

นอกจากนั้น อาจารย์ที่เลี้ยงยังมีปัญหาในเรื่องไม่มีความสนิทสนมกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยพอที่จะแจ้งให้ทราบถึงข้อบกพร่องของนักเรียนฝึกสอน ปัญหาข้อนี้ ปรากฏว่าคล้ายคลึงกับผลการวิจัยของ ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา ที่พบว่า การประสานงานระหว่างอาจารย์ที่เลี้ยงกับอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยยังไม่ดีพอ<sup>10</sup> แสดงว่าปัญหาในเรื่องนี้เป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานแล้ว และทางสถาบันฝึกหัดครูก็มีได้ให้ความสนใจที่จะแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง ผู้วิจัยเห็นว่า งานนิเทศการสอนจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ทั้งอาจารย์ที่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยจะต้องร่วมมือกันทำงาน ริด (Reed) ได้สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงต่อความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัย อาจารย์ที่เลี้ยงมีความคิดเห็นว่า อาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยจะต้องมาสังเกตการสอนบ่อยครั้ง ต้องให้รายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับนักเรียนฝึกสอน ช่วยเหลืออาจารย์ที่เลี้ยงให้เข้าใจงานของโครงการฝึกสอน ร่วมประเมินผลงานของนักเรียนฝึกสอน<sup>11</sup> ทางวิทยาลัยครูและโรงเรียนฝึกสอน ควรจะมีโปรแกรมการพบปะกันบางส่วนระหว่างอาจารย์นิเทศก์จากวิทยาลัยกับอาจารย์ที่เลี้ยงก่อนเริ่มโครงการฝึกสอน ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินงานของโครงการ

<sup>10</sup> ฉันทลักษณ์ ศรีนิลทา, เรื่องเดิม, หน้า 180 - 183.

<sup>11</sup> Helen Reed, "Teacher and Other Professional Workers,"

The Supervising Teacher, INC IOWA : WM.C. Brown Co., 1959,

## ความต้องการและความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยง

ผลจากการสำรวจความต้องการและความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงจะเห็นว่าในการนิเทศการสอนนั้น อาจารย์พี่เลี้ยงมีความห่วงใยในผลที่จะเกิดกับนักเรียนในชั้นเรียนเป็นสำคัญ จึงต้องการให้นักเรียนฝึกสอนมีความสามารถและความพร้อมไ้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ ที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความไม่พร้อมของนักเรียนฝึกสอน สันนิษฐานว่าปัญหาในการนิเทศการสอนมีสาเหตุสำคัญมาจากนักเรียนฝึกสอนเตรียมตัวน้อยเกินไปในด้านการวางโครงการการสอน การบันทึกการสอน ความรู้และวิธีสอน<sup>12</sup> จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าปัญหาที่อาจารย์พี่เลี้ยงประสบในการนิเทศการสอนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ การศึกษา ก็มีสาเหตุมาจากนักเรียนฝึกสอนยังไม่มีความพร้อมในด้านการใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาวิชาในหลักสูตร มีความรู้ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาไม่เพียงพอ ความรู้ในการวัดผลผลการเรียนของนักเรียน จึงสมควรที่สถาบันฝึกหัดครูทุกแห่งจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของการศึกษาทั้งในค่านหลักสูตรและการสอนวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา เพื่อจะได้ผลิตนักเรียนครูที่มีความรู้ความสามารถเป็นที่เชื่อถือได้ของสังคมต่อไป

การปรับปรุงคุณภาพของนักเรียนฝึกหัดครู วิธีหนึ่งที่น่านำมาใช้คือเทคนิคการสอนแบบจุดภาค เพราะเทคนิคนี้มีจุดประสงค์อย่างหนึ่งคือเพื่อเตรียมให้นักเรียนฝึกหัดครูมีประสบการณ์ในการสอนก่อนสอนจริง โดยให้นักศึกษาระเบียงตนเองทำเป็นตัวอย่าง เช่น การตั้งคำถาม การใช้อุปกรณ์ ฯลฯ จากการวิจัยของ แอลเลน (Allen) ผลปรากฏว่านักเรียนฝึกสอนที่ได้รับการฝึกแบบจุดภาคนี้มีความสามารถในการสอนและการปรับปรุงทักษะต่าง ๆ ได้ดีกว่าพวกที่ฝึกสอนแบบธรรมดา<sup>13</sup>

<sup>12</sup> สันนิษฐาน เมืองวงษ์, เรื่องเดิม, หน้า 73.

<sup>13</sup> Dwight Allen, and Kevin Ryan, Microteaching (Reading, Addison-Wesley Publishing Company, Inc., 1969), p.iv-v.

นอกจากนั้น จากความสำรวจในด้านความต้องการ ของอาจารย์ที่เลี้ยงแสง ให้เห็นว่าอาจารย์ที่เลี้ยงต้องการการตอบแทนเป็นเงินน้อยกว่าความต้องการที่จะได้รับความรู้ในการนิเทศการสอนจากหนังสือคู่มือหรือได้รับการอบรมเกี่ยวกับการนิเทศการสอน จากวิทยาลัย และต้องการความช่วยเหลือในเรื่องอุปกรณ์และหนังสือที่จะใช้ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษาค่าย

สำหรับความคิดเห็นของอาจารย์ที่เลี้ยงต่อการปฏิบัติงานของนักเรียนฝึกสอน นั้น อาจารย์ที่เลี้ยงมีความเห็นว่านักเรียนฝึกสอนมีความลำบากในด้านการปกครองชั้นเรียน ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนั่น เมืองวงษ์ ที่พบว่าปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ นักเรียนฝึกสอนไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้<sup>14</sup> ผู้วิจัยเห็นว่าบุคลิกภาพของนักเรียนฝึกสอนก็เป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาในการปกครองชั้นเรียน เช่น นักเรียนฝึกสอนไม่รู้จักควบคุมอารมณ์ ไม่ระมัดระวังเรื่องการแต่งกาย หรือมีความประพฤติในด้านต่าง ๆ ไม่เหมาะสม นอกจากนั้นการที่นักเรียนฝึกสอนไม่เตรียมการสอนอย่างดี หรือไม่รู้จักวิธีการสอนที่เหมาะสมก็ทำให้เกิดขาดความสนใจในการเรียน เกิดความเบื่อหน่ายหันไปสนใจเรื่องอื่น เช่น เล่น และคุยกันในชั้นเรียน ซึ่งเป็นปัญหาในการปกครองชั้นเรียน ที่นักเรียนฝึกสอนประสบอยู่เสมอ อัดัมส์ และ ดิกกี (Adams and Dickey) ให้ทัศนะว่า ปัญหาในการปกครองชั้นเรียนอาจมีสาเหตุมาจากครูผู้สอนเตรียมตัวไม่พร้อม เทคนิคการสอนของครูไม่น่าสนใจ และการใช้อุปกรณ์การสอนไม่เหมาะสม<sup>15</sup> วิทยาลัยครูอาจจัดโปรแกรมโครงการสังเกตงานสอน คือ ก่อนที่นักเรียนครูจะออกฝึกสอนจริง ควรจัดให้นักเรียนครูได้ไปสังเกตการสอนในโรงเรียน เพื่อจะได้เห็นและมีโอกาสซักถามเกี่ยวกับวิธีการสอน การควบคุมชั้นเรียน และการแก้ปัญหาของครูผู้สอน และเมื่อนักเรียนครูออกฝึกสอนจริง ๆ ก็จะได้ไม่ประสบปัญหาในการฝึกสอนมากนักและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อีกด้วย

<sup>14</sup> สนั่น เมืองวงษ์, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

<sup>15</sup> Adams, and Dickey, op. cit., p. 174.

ส่วนความคิดเห็นของอาจารย์พี่เลี้ยงต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่นั้น แสดงว่าส่วนใหญ่เข้าใจหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงอยู่ในเกณฑ์ แต่ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏคืออาจารย์พี่เลี้ยงส่วนใหญ่ขาดการสังเกตการสอนที่สม่ำเสมอ ทำให้อาจารย์พี่เลี้ยงไม่สามารถเห็นพัฒนาการของนักเรียนฝึกสอนอย่างต่อเนื่อง

ขอเสนอแนะ

จากประมวลความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของอาจารย์พี่เลี้ยงในโรงเรียนที่วิทยาลัยครูส่งนักเรียนฝึกหัดครูไปฝึกสอนที่ผู้วิจัยได้สำรวจมานี้ จะเห็นว่าการฝึกสอนควรจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอยู่หลายประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องจากหลายฝ่าย ทั้งวิทยาลัยครู โรงเรียนที่รับนักเรียนฝึกสอน อาจารย์พี่เลี้ยงและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาคนควาในปัญหานี้ต่อไป ผู้วิจัยจึงขอสรุปข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สำหรับวิทยาลัยครู

1. จัดพิมพ์หนังสือคู่มือการนิเทศการสอนให้แก่อาจารย์พี่เลี้ยง
2. จัดให้มีการอบรมการนิเทศการสอนแก่อาจารย์พี่เลี้ยงที่ยังไม่เคยทำหน้าที่นี้

มาก่อน

3. จัดอบรมอาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับหลักสูตรความรู้ เนื้อหา และวิธีสอนวิชาสังคมศึกษาใหม่ ๆ

4. จัดหาอุปกรณ์สังคมศึกษาและหนังสือที่ประกอบกรเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้แก่โรงเรียนฝึกสอนที่ขาดอุปกรณ์และหนังสืออ่านประกอบ อาจจัดในลักษณะของการให้โรงเรียนฝึกสอนยืมหนังสือและอุปกรณ์จากวิทยาลัยครูก็ได้

5. จัดให้มีศูนย์วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนวิชาต่าง ๆ ในวิทยาลัยครูสำหรับนักเรียนฝึกสอนจะได้อืมไปใช้ในขณะออกฝึกสอน

6. วิทยาลัยครูควรปรึกษากับโรงเรียนฝึกสอน เพื่อเสนอความคิดความชอบในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยง

7. สถาบันฝึกหัดครูควรให้ความช่วยเหลือพิเศษแก่อาจารย์พี่เลี้ยงในการศึกษาต่อในสถาบันแห่งนั้น เพื่อเป็นการปรับปรุงตนเอง

### สำหรับโรงเรียนฝึกสอน

1. ขอมริบบทบาทในอันที่จะร่วมมือกับสถาบันฝึกหัดครูเพื่อฝึกครูให้แกสังคม เพื่อทดแทนครูรุ่นเก่าที่จะตองหมดไป

2. ประชาสัมพันธ์แกชุมชนไทยอมริบนักเรียนฝึกสอน

3. เตรียมโครงการฝึกสอนร่วมกับสถาบันฝึกหัดครู

4. เตรียมคัดเลือกบุคคลที่จะทำหน้าที่อาจารย์พี่เลี้ยง

5. ประชุมครูทั้งโรงเรียนเพื่อแนะนำให้รู้จักนักเรียนฝึกสอน

6. ให้บริการจัดที่ทำงานและพักผ่อนแก่นักเรียนฝึกสอนให้เหมาะสม

7. ปรึกษาตกลงกับครูในการยอมรับและมีมนุษยสัมพันธ์อันดี ให้ความอมริบ

แก่นักเรียนฝึกสอนในฐานะผู้ร่วมงานในอาชีพ

สำหรับอาจารย์พี่เลี้ยง

ควรยอมรับนักเรียนฝึกสอน และยินดีที่จะให้ประสบการณ์ทางอาชีพครูแก่นักเรียนฝึกสอน

นักเรียนฝึกสอน

สำหรับนักเรียนฝึกสอน

1. นักเรียนฝึกสอนควรเตรียมตัวให้พร้อมทั้งในด้านเนื้อหาที่จะสอนตามหลักสูตรวิชาสังคการศึกษา และเตรียมอุปกรณ์การสอน

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับสถานที่และบุคคลทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียน เพื่อจะได้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี

3. ควรยอมรับว่าอาจารย์พี่เลี้ยงจะเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในการฝึกสอนได้ สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษามีปัญหาของนักเรียนฝึกสอนระดับต่าง ๆ ในการฝึกสอนวิชาสังคการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. ควรมีการศึกษามีปัญหาในการนิเทศการสอนวิชาสังคการศึกษาของอาจารย์พี่เลี้ยงจากวิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาค

3. ควรมีการศึกษามีปัญหาในการนิเทศการสอนวิชาอื่น ๆ โดยเฉพาะในทุกระดับของนักเรียนฝึกสอน ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค.